

**SVET
EVROPSKE UNIJE**

**Bruselj, 12. maj 2014
(OR. en)**

9647/14

**COHOM 77
FREMP 86
CYBER 26
COPS 118
PESC 481**

IZID POSVETOVANJA

Pošiljatelj: Svet

Datum: 12. maj 2014

Št. predh. dok.: 9032/14 + COR1 COHOM 62 FREMP 68 CYBER 24 COPS 87 PESC 408

Zadeva: Smernice EU o človekovih pravicah – svoboda izražanja na spletu in drugje

---

Svet je 12. maja 2014 sprejel priložene smernice EU o človekovih pravicah – svoboda izražanja na spletu in drugje.

Smernice EU o človekovih pravicah – svoboda izražanja na spletu in drugje

I. PREGLED IN OPREDELITEV POJMOV

A. UVOD

1. Svoboda mnenja in izražanja je temeljna pravica vsakogar. Neločljivo je povezana s človekovim dostojanstvom in osebno izpolnitvijo, hkrati pa je temelj demokracije, pravne države, miru, stabilnosti, trajnostnega in vključujočega razvoja ter udejstvovanja v javnem življenju. Države so jo dolžne spoštovati, varovati in spodbujati.
2. Svoboda mnenja in izražanja je ključna za uresničevanje in uživanje številnih drugih človekovih pravic, vključno s svobodo združevanja in zbiranja, svobodo mišljenja, veroizpovedi ali prepričanja, pravico do izobrazbe, pravico do udejstvovanja v kulturnem življenju, pravico do udeležbe na volitvah in vsemi drugimi političnimi pravicami, povezanimi z udejstvovanjem v javnem življenju. Brez nje demokracija ni mogoča.
3. Svoboda mnenja in izražanja je pomembna tudi za spodbujanje osebne izpolnitve in avtonomnosti vsakega posameznika. Svoboda izražanja, tudi umetniškega, je ključna, da lahko posameznik razvije svojo identiteto, ki je vidna tudi v širšem družbenem okviru.

4. Svobodni, raznoliki in neodvisni mediji so nujni v vsaki družbi, saj prispevajo k spodbujanju in varstvu svobode mnenja in izražanja ter drugih človekovih pravic. Neodvisni mediji omogočajo prost pretok informacij in idej o zadevah v splošnem interesu ter zagotavljajo preglednost in prevzemanje odgovornosti, zato so eden od temeljev demokratične družbe. Brez svobode izražanja in svobode medijev ni dobro obveščene, dejavne in angažirane družbe.
5. Novinarji, ki razkrivajo primere zlorab oblasti, opozarjajo na korupcijo in kritično preverjajo prejete informacije, so pogosto še posebno izpostavljeni tveganju, da bodo žrtev ustrahovanja in nasilja. Takšni napadi in ustrahovanje, ki jih pogosto spremlja še nepripravljenost državnih oblasti, da bi taka dejanja učinkovito raziskali in storilce tudi kaznovali, pomenijo ne le napad na posameznika, pač pa tudi omejevanje možnosti, da bi se javnost seznanila z informacijami in idejami. Prizadevanja za zaščito novinarjev ne bi smela biti omejena le na novinarje s formalno priznanim statusom, pač pa bi morala zajemati tudi podporno osebje in druge akterje, kot so „državljeni novinarji“, pisci spletnih dnevnikov, aktivisti na družbenih omrežjih in zagovorniki človekovih pravic, ki uporabljajo nove medije, da bi tako dosegli čim širše množice. Prizadevanja za odpravo prakse nekaznovanosti storilcev kaznivih dejanj zoper novinarje in druge medijske akterje je treba združiti z varstvom in zaščito zagovornikov človekovih pravic¹.
6. Tehnološke inovacije na področju informacijske in komunikacijske tehnologije so ustvarile nove načine, kako lahko posameznik z informacijami doseže široke množice, pomembno pa so vplivale tudi na udeležbo in udejstvovanje državljanov v postopkih sprejemanja odločitev. Prinesle pa so tudi nove izzive. Vse človekove pravice, ki jih priznavamo v fizičnem okolju, je treba zaščititi tudi na spletu, zlasti pravico do svobodnega mnenja in izražanja ter pravico do zasebnosti, ki vključuje tudi varstvo osebnih podatkov.

---

¹ Glej smernice EU o zagovornikih človekovih pravic (2004, posodobljene leta 2008).

7. EU na podlagi zadevnih določb² Pogodbe o Evropski uniji (PEU) in Listine EU o temeljnih pravicah ter v skladu z mednarodnimi in evropskimi obveznostmi na področju človekovih pravic³ spoštuje, varuje in spodbuja svobodo mnenja in izražanja znotraj svojih meja. S temi smernicami se ponovno zavezuje, da bo v okviru svoje zunanje politike na področju človekovih pravic spodbujala svobodo mnenja in izražanja kot pravico, ki jo lahko na podlagi načel enakosti, nediskriminacije in univerzalnosti uresničuje kdorkoli kjerkoli. Cilj EU je, da bi se prek svojih instrumentov zunanje politike pravočasno, dosledno in usklajeno odzivala na kršitve teh pravic ter jih preprečevala.

B. NAMEN SMERNIC

8. EU se pri spodbujanju in varstvu svobode mnenja in izražanja opira na načela univerzalnosti, nedeljivosti ter medsebojne povezanosti in soodvisnosti vseh človekovih pravic, pa naj gre za državljanske, politične, ekonomske, socialne ali kulturne pravice. Te smernice bi bilo zato treba brati skupaj z drugimi smernicami, ki jih je EU sprejela na področju človekovih pravic.
9. Smernice pojasnjujejo mednarodne standarde na področju človekovih pravic v zvezi s svobodo mnenja in izražanja, dajejo pa tudi politične in operativne usmeritve uradnikom in drugim uslužbencem institucij EU in držav članic pri njihovem delu v tretjih državah in večstranskih forumih ter stikih z mednarodnimi organizacijami, civilno družbo in drugimi akterji.
10. Uradnikom in drugim uslužbencem dajejo tudi praktične nasvete za preprečevanje morebitnih kršitev svobode mnenja in izražanja, analizo konkretnih primerov kršitev in učinkovit odziv nanje, da bi v okviru zunanjega delovanja EU lahko varovali in spodbujali svobodo mnenja in izražanja. Opisujejo tudi, kako in v katerih točno določenih okoliščinah je svobodo mnenja in izražanja mogoče omejiti.

---

² Členi 2, 6, 21 in 49 PEU ter členi 7, 8, 10, 11 in 22 Listine EU o temeljnih pravicah. Vse države članice EU so pogodbenice Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP) ter Evropske konvencije o človekovih pravicah.

³ Glej Prilogo II za nepopoln seznam mednarodnih in evropskih normativov in standardov v zvezi s svobodo mnenja in izražanja.

C. OPREDELITEV POJMOV

11. Pravica do svobodnega mnenja in izražanja je zapisana v členu 19 Splošne deklaracije človekovih pravic in členu 19 Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah (MPDPP). V členu 19 MPDPP je zapisano, da „nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojih mnenj. Vsakdo ima pravico do svobodnega izražanja; s to pravico je mišljeno svobodno iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na državne meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na katerikoli drug svobodno izbran način. Uveljavljanje svoboščin iz 2. točke tega člena obsega posebne dolžnosti in posebno odgovornost. Zato sme biti podvrženo določenim omejitvam, ki pa morajo biti izrecno določene z zakonom in potrebne: a) zaradi spoštovanja pravic in ugleda drugih; b) zaradi zaščite nacionalne varnosti ali javnega reda, javnega zdravja ali morale.“ Pri razlagi člena 19 se lahko opremo na Splošno pripombo št. 34 Odbora ZN za človekove pravice (UNHRC/GC34)⁴.

a) Pravica ne biti nadlegovan zaradi svojih mnenj

12. Vsakdo ima pravico imeti mnenje, ne da bi bil zato kakor koli nadlegovan. To pomeni tudi, da lahko vsakdo kadar koli in iz katerega koli razloga po lastni volji spremeni svoje mnenje. Posamezniku se ne sme omejevati nobenih pravic, ker ima ali naj bi imel neko mnenje. Prepovedana je vsaka oblika ali poskus prisile, da bi posameznik prevzel ali opustil neko mnenje.
13. Vse oblike mnenj so zaščitene, tudi mnenja družbene, politične, znanstvene, zgodovinske, moralne in verske narave. Države ne smejo sprejeti nobenih izjem ali omejitev svobode mnenja niti kriminalizirati samega imetja mnenja.

---

⁴ Splošna pripomba je nezavezujoča razlaga vsebine določb s področja človekovih pravic, izdana s strani organov ZN, ki spremljajo izvajanje sporazumov. Splošna pripomba št. 34 je namenjena državam pogodbenicam MPDPP in daje smernice za razlago posameznih vidikov člena 19; na voljo je na naslovu <http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrc/docs/GC34.pdf>.

b) Pravica do svobodnega izražanja

i. *Pravica iskati in sprejemati informacije*

14. Pravica do svobodnega izražanja vključuje svobodo iskanja in prejemanja informacij. Gre za ključni element demokratičnega upravljanja, saj sodelovanje v postopkih sprejemanja odločitev brez ustreznega dostopa do informacij ni mogoče. Razkritje informacij s strani državnih organov bi lahko v nekaterih primerih na primer pomagalo pri odkrivanju kršitev človekovih pravic. Zagotavljanje dostopa do informacij lahko prispeva k večjemu pravnemu varstvu in izplačevanju odškodnin, zlasti v času po obdobjih, v katerih je prihajalo do hudih kršitev človekovih pravic. Svet ZN za človekove pravice je poudaril, da imajo javnost in posamezniki pravico, da v najširšem uresničljivem obsegu dostopajo do informacij v zvezi z ukrepi in postopki sprejemanja odločitev svojih oblasti⁵.
15. Vsakdo bi moral imeti pravico, da se v razumljivi obliki seznanijo s tem, ali in s kakšnim namenom so bili posredovani oziroma se hranijo njegovi osebni podatki ter kateri so ti podatki. Vsakdo bi moral imeti tudi možnost, da ugotovi, kateri javni organi ali fizične osebe ali zasebni subjekti nadzorujejo njegove osebne podatke, hranjene v elektronski ali pisni obliki, oziroma lahko sprejemajo odločitve, ki vplivajo na obdelavo njegovih osebnih podatkov. Če so ti osebni podatki napačni oziroma so bili zbrani ali obdelani v nasprotju z zakonskimi določbami, bi moral vsakdo imeti pravico zahtevati, da se ti podatki popravijo, v nekaterih okoliščinah pa tudi izbrišejo. Države bi si morale po najboljših močeh prizadevati, da bi zagotovile enostaven, hiter, učinkovit in praktičen dostop do takih informacij. Varstvo podatkov je včasih treba obravnavati tudi v okviru svobode izražanja.
16. Internet in digitalne tehnologije so prinesli nove načine, kako lahko posamezniki in mediji uresničujejo svojo pravico do svobodnega izražanja ter prosto dostopajo do spletnih informacij. Vsakršne omejitve, ki preprečujejo pretok informacij na spletu ali drugje, morajo biti skladne z dopustnimi omejitvami, kot so določene v mednarodnem pravu na področju človekovih pravic.

---

⁵ A/HRC/RES/12/12.

ii. *Pravica do širjenja vsakovrstnih informacij in idej na kateri koli način, ne glede na državne meje*

17. Svoboda mnenja in izražanja vključuje tudi svobodo izražanja in širjenja vsakovrstnih informacij in idej, ki jih je mogoče v kakršni koli obliki in na kateri koli način posredovati drugim. To velja tudi za informacije ali ideje, ki bi jih oblasti ali večina prebivalstva lahko označile za kritične ali kontroverzne, vključno z idejami ali stališči, ki bi lahko bili šokantni, žaljivi ali moteči⁶. Svoboda izražanja zajema na primer komentiranje zasebnih ali javnih zadev, agitiranje, razprave o človekovih pravicah, novinarstvo, znanstvene raziskave, izražanje etnične, kulturne, jezikovne in verske identitete⁷, umetniško izražanje, oglaševanje in poučevanje. Vključuje tudi politični diskurz in volilne kampanje.
18. Zaščitene so vse oblike izražanja, na primer ustna in pisna oblika ter znakovni jezik, pa tudi nejezikovne oblike, kot so umetniške podobe in predmeti. Načini izražanja lahko vključujejo knjige, časopise, letake, posterje in plakate ter vse oblike avdiovizualnih, elektronskih in spletnih načinov izražanja.

Podrobno predpisane omejitve pravice do svobodnega izražanja

19. Mednarodne in regionalne konvencije, sodišča in mehanizmi s področja človekovih pravic priznavajo, da je mogoče na podrobno predpisan način in pod posebnimi okoliščinami z zakonom omejiti svobodo izražanja. Omejitve uresničevanja svobode izražanja pa ne smejo ogroziti pravice same. Odbor ZN za človekove pravice je večkrat poudaril, da ne smemo obrniti odnosa med pravico in omejitvijo ter med normo in izjemo.

---

⁶ Handyside proti Združenemu kraljestvu, sodba ESČP z dne 7. decembra 1976, točka 49.

⁷ Listina Konference KVSE o človeški razsežnosti v Københavnu iz leta 1990, točka (32).

20. Za vsako tako omejitev morajo biti izpolnjeni vsi trije pogoji:
- omejitve morajo biti določene z zakonom, ki je jasen in dostopen vsakomur (načelo pravne varnosti, predvidljivosti in preglednosti);
  - namen omejitev mora biti eden od ciljev iz člena 19(3) MPDPP, tj. zaščita pravic ali ugleda drugih oziroma zaščita nacionalne varnosti, javnega reda, javnega zdravja ali morale (načelo legitimnosti);
  - omejitve morajo biti dokazano potrebne in restriktivne le toliko, kolikor je potrebno, ter sorazmerne z zastavljenim ciljem (načelo potrebnosti in sorazmernosti).
21. V skladu s členom 20(2) MPDPP morajo države z zakonom prepovedati „*vsako hujskanje k nacionalnemu, rasnemu ali verskemu sovraštvu, ki bi pomenilo spodbujanje k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju*“. Take omejitve pa morajo biti vedno sorazmerne z zastavljenim ciljem.
22. Vsaka država mora spoštovati pravico do svobodnega mnenja in izražanja ter zagotoviti, da je ta pravica določena v nacionalnem pravu. Vsako zakonodajo, ki omejuje svobodo mnenja in izražanja, mora izvajati organ, ki je neodvisen od kakršnih koli političnih, gospodarskih ali drugih neželenih vplivov; izvajanje takšne zakonodaje ne sme biti samovoljno ali diskriminatorno, zagotoviti pa je treba tudi ustrezna varovala pred njeno zlorabo, vključno z možnostjo ugovora in uporabe pravnih sredstev⁸.

---

⁸ Poročilo posebnega poročevalca ZN Franka La Rueja o svobodi izražanja iz leta 2011 (A/HRC/17/27):
http://www2.ohchr.org/english/bodies/hrcouncil/docs/17session/A.HRC.17.27_en.pdf.

II. OPERATIVNE SMERNICE

D. SPLOŠNE UGOTOVITVE

23. **Pravica do svobodnega mnenja in izražanja je univerzalna pravica**, ki velja za vse enako. Varstvo te pravice je treba zagotoviti tako, da jo bo lahko uresničeval vsakdo povsod, ne glede na to, kdo je in kje živi. Spoštovanje in varstvo te pravice je treba v enaki meri zagotoviti tako na spletu kot drugje.
24. **Za varstvo in zagotavljanje pravice do svobodnega mnenja in izražanja so v prvi vrsti odgovorne države.** Zagotoviti morajo, da so v njihovih pravnih sistemih določena zadostna in učinkovita jamstva za svobodo mnenja in izražanja za vsakogar, ki se lahko ustrezno izvršujejo na njihovem celotnem ozemlju.
25. **Države so v skladu s členom 17 MPDPP dolžne varovati tudi pravico do zasebnosti.** Vsakdo bi moral imeti pravico do zasebnosti brez samovoljnega ali nezakonitega vmešavanja. Države morajo zagotoviti, da so v njihovih pravnih sistemih določena zadostna in učinkovita jamstva za pravico do zasebnosti, ki veljajo za vsakogar pod njihovo pristojnostjo in se lahko ustrezno izvršujejo.
26. Za reševanje morebitnih kršitev pravice do svobodnega mnenja in izražanja se bodo **dosledno uporabljale ustrezne že obstoječe smernice EU na področju človekovih pravic**, zlasti smernice o spodbujanju in varstvu pravic otroka, nasilju nad ženskami in dekleti ter boju proti vsem oblikam diskriminacije nad njimi, zagovornikih človekovih pravic, mučenju in smrtni kazni, uresničevanju vseh človekovih pravic s strani lezbijk, gejev, biseksualcev, transseksualcev in interseksualcev (LGBTI) ter pravici do svobode veroizpovedi ali prepričanja⁹.

---

⁹ http://eeas.europa.eu/human_rights/guidelines/index_en.htm.

B. Prednostna področja ukrepanja

27. EU bo pri obravnavanju vprašanja svobode izražanja posebno pozornost namenila naslednjim področjem, ki so vsa enako pomembna:

1. Boj proti nasilju, pregonu, nadlegovanju in ustrahovanju oseb, tudi novinarjev in drugih medijskih akterjev, zaradi uresničevanja pravice do svobodnega izražanja na spletu in drugje ter boj proti nekaznovanju tovrstnih kaznivih dejanj

28. EU je odločena spodbujati in varovati svobodo mnenja in izražanja po vsem svetu ter obsoja vedno pogostejše primere ustrahovanja in nasilja, s katerimi se v številnih državah po svetu srečujejo novinarji in drugi medijski akterji ter druge osebe, ker uresničujejo pravico do svobodnega mnenja in izražanja na spletu in drugje. Države morajo sprejeti odločne ukrepe za preprečevanje nasilja in spodbujanje varnega okolja za novinarje in druge medijske akterje, da bi lahko svoje delo opravljali neodvisno, brez neupravičenega vmešavanja in strahu pred nasiljem ali pregonom¹⁰.

29. EU meni, da je treba vprašanju varnosti novinarjev in drugih medijskih akterjev nameniti kar največjo pozornost. Storila bo vse ustrezno, da bi zagotovila zaščito novinarjev; sprejela bo preprečevalne ukrepe ter spodbujala učinkovite preiskave dejanskih kršitev.

EU bo:

- a) javno obsodila poboje, napade, usmrtitve, mučenje, prisilno izginotje in druga dejanja hudega nasilja ali ustrahovanja zoper vsakogar, ki uresničuje svojo pravico do svobodnega mnenja in izražanja, pa tudi napade na medijske hiše, in razmislila o ustreznih dodatnih ukrepih;

---

¹⁰ Resolucija GSZN A/RES/68/163 „Varnost novinarjev in vprašanje nekaznovanosti“.

- b) pozvala državne organe, naj dosledno spoštujejo svoje mednarodne obveznosti za učinkovito, takojšnjo in neodvisno preiskavo takih kaznivih dejanj ter zagotovijo, da bodo tako državni kot nedržavni storilci in pobudniki tovrstnih nasilnih dejanj zanje tudi odgovarjali. Po potrebi bo spodbujala mednarodno opazovanje sodnih obravnav, da bi zagotovila ukrepanje v primerih nasilja in spodbujala boj proti nekaznovanosti;
- c) pozvala vse države, naj sprejmejo odločne ukrepe za preprečevanje nasilja nad novinarji in drugimi medijskimi akterji, da bi lahko svoje delo opravljali varno ter brez strahu pred nasiljem in pregonom;
- d) odločno pozvala državne uradnike in druge vplivne javne osebe, naj javno obsodijo dejanja nasilja ali ustrahovanja zoper novinarje in druge medijske akterje, zlasti v primerih, ko so državni organi sami spodbujali takšne napade ali jih odobraval;
- e) podprla izvajanje resolucije GSZN z naslovom „Varnost novinarjev in vprašanje nekaznovanosti“¹¹ ter tozadevni akcijski načrt ZN¹²;
- f) lajšala izmenjavo izkušenj z vodstvom medijskih hiš, uredniki, novinarji in drugimi medijskimi akterji, da bi tako izboljšali ozaveščenost in njihove možnosti za preprečevanje napadov ter povečali varnost novinarjev, tudi z usposabljanjem;
- g) lajšala izmenjavo dobrih praks za varnost novinarjev z vladnimi uradniki, tudi uradniki iz pravosodja, tožilstva in organov pregona.

---

¹¹ A/RES/68/163.

¹² V odziv na akcijski načrt ZN je bila na srečanju agencij ZN (novembra 2012 na Dunaju) pripravljena strategija za njegovo izvajanje za leti 2013 in 2014.

2. Spodbujanje zakonov in praks, ki varujejo svobodo mnenja in izražanja

30. Poleg neposrednega nasilja in napadov na fizično varnost novinarjev in drugih medijskih akterjev ter drugih posameznikov svobodo izražanja pogosto kratijo še zakoni ali prakse, ki nalagajo cenzuro ali spodbujajo samocenzuro ali pa za uresničevanje svobode mnenja in izražanja predpisujejo sodne kazni, tudi kazenske, finančne in upravne sankcije, kar je v nasprotju z mednarodnim pravom na področju človekovih pravic.
31. Države bi morale z zakonom zavarovati pravico novinarjev, da ne razkrijejo svojih virov¹³, da bi lahko poročali o zadevah v javnem interesu in se njihovim virom ne bi bilo treba bati maščevanja. Vse vlade morajo omogočiti, da novinarji delajo v svobodnem, spodbudnem in varnem okolju brez strahu pred cenzuro ali omejitvami.

EU bo:

- a) preprečevala samovoljne napade, vsesplošno zlorabo kazenskih in civilnopравnih procesov, organizirane poskuse blatenja in čezmerno omejevanje novinarjev in drugih medijskih akterjev, nevladnih organizacij ter akterjev na področju družbenih medijev, katerih namen je tem organizacijam in posameznikom preprečiti prosto uresničevanje pravice do svobodnega izražanja;
- b) obsodila vsako omejevanje svobode izražanja in cenzure, tako na spletu kot drugje, ki krši mednarodno pravo na področju človekovih pravic;
- c) pozvala k preklicu ali spremembi zakonov ali praks, ki kaznujejo posameznike ali organizacije za uresničevanje pravice do izražanja mnenj ali širjenja informacij, in sicer tako na dvostranski ravni kot v okviru večstranskih in regionalnih forumov na področju človekovih pravic;

---

¹³ Razen če je to v javnem interesu in v skladu z mednarodnim pravom na področju človekovih pravic.

- d) nasprotovala restriktivni zakonodaji, ki krči prostor za civilno družbo in zagovornike človekovih pravic, ter spodbujala in varovala njihovo svobodo izražanja in dostop do financiranja;
- e) pozvala k izpustitvi novinarjev in drugih posameznikov, ki so bili v nasprotju z mednarodnim pravom na področju človekovih pravic pridržani ali zaprti zaradi izražanja svojih stališč na spletu in drugje ali zaradi širjenja informacij, ter spremljala njihova sojenja;
- f) podprla sprejetje zakonodaje, ki določa ustrezno zaščito za vse, ki opozarjajo na nepravilnosti, in podprla reforme, s katerimi bi dosegli pravno zaščito pravice novinarjev, da ne razkrijejo svojih virov;
- g) spodbudila izmenjavo dobrih praks v zvezi s spodbujanjem in varstvom svobode mnenja in izražanja z vsemi ustreznimi deležniki, med drugim z uradniki organov pregona in pravosodnih organov, predstavniki civilne družbe, politiki, zagovorniki človekovih pravic, odvetniki, pripadniki varnostnih sil, akademiki ter člani verskih ali kulturnih ustanov;
- h) novinarjem in drugim medijskim akterjem, zagovornikom človekovih pravic, političnim aktivistom in drugim posameznikom še naprej zagotavljala tehnična orodja in podporo, da bi lahko uresničevali svojo pravico do svobodnega izražanja na spletu in drugje;
- i) zagotovila, da bodo tako množični kot družbeni mediji seznanjeni s pravicami otrok, kot so določene v Konvenciji o otrokovih pravicah, in jih bodo spoštovali.

3. Spodbujanje svobode in pluralnosti medijev ter ozaveščanje javnih organov o nevarnostih neupravičenega vmešavanja v nepristransko in kritično poročanje

32. Odprta družba, ki temelji na pravni državi, lahko učinkovito deluje le, če je medijsko okolje tako na spletu kot drugje neodvisno in pluralno. Svobodni, raznoliki in neodvisni tiskani in drugi mediji so ključni javni forumi vsake družbe, da se lahko zagotovita svoboda mnenja in izražanja ter uresničevanje drugih človekovih pravic.

EU bo:

- a) podpirala ukrepe tretjih držav za vzpostavitev pravnih, političnih in regulativnih okvirov, ki temeljijo na mednarodnih standardih ter varujejo in spodbujajo svobodo izražanja in obveščanja;
- b) podpirala ukrepe tretjih držav za vzpostavitev potrebnih postopkov, ki posameznikom omogočajo lažje prejemanje informacij, tudi z zakonodajo o svobodi obveščanja;
- c) spodbujala neodvisnost vseh javnih organov, ki regulirajo medije, radiotelevizije ali telekomunikacije, ter njihovo zaščito pred političnimi ali gospodarskimi vmešavanji;
- d) podpirala ukrepe tretjih držav za izboljšanje preglednosti lastništva medijev, sprejetje ukrepov zoper koncentracijo medijev ter pravično in pregledno dodeljevanje licenc, saj so s tem povezana tveganja v digitalni dobi še večja;
- e) spodbujala ukrepe tretjih držav za izboljšanje preglednosti in pravično porabo javnih sredstev v medijskem sektorju;
- f) podpirala ukrepe tretjih držav za krepitev neodvisnosti novinarjev in urednikov, tudi s pravnimi in finančnimi mehanizmi, ki izboljšujejo finančno samozadostnost javnih in zasebnih medijev;

- g) pozivala tretje države, naj spodbujajo ukrepe za večjo odgovornost medijev, zlasti prostovoljne ukrepe, samoreglativne pobude in mehanizme, kot so kodeksi medijske etike;
- h) spodbujala svobodno in pluralno poročanje o volitvah ter enak dostop političnih strank do javnih medijev v času volilnih kampanj;
- i) spodbujala neodvisne organizacije, naj dejavno spremljajo razmere na področju svobode in pluralnosti medijev v različnih državah.

4. Spodbujanje in spoštovanje človekovih pravic v kibernetnem prostoru in v okviru drugih informacijskih in komunikacijskih tehnologij

33. Informacijske in komunikacijske tehnologije (IKT) so del vsakdana in ponujajo nove načine za uresničevanje človekovih pravic ter družbeni in gospodarski razvoj. Zagotoviti in zaščititi je treba nediskriminatoren dostop do informacij in svobodo izražanja za vsakogar, tako na spletu kot drugje.

EU bo:

- a) spodbujala spoštovanje vseh človekovih pravic, tudi pravice do svobodnega mnenja in izražanja, tako na spletu kot drugje;
- b) podpirala prizadevanja tretjih držav, da povečajo in izboljšajo dostop državljanov do spleta in digitalnih komunikacij ter njihovo varno uporabo;
- c) v skladu z mednarodnim pravom pospeševala neoviran, necenzuriran in nediskriminatoren dostop do IKT in spletnih storitev za vse;
- d) preprečevala vse poskuse blokiranja, motenja, omejevanja, cenzuriranja ali prekinitve komunikacijskih omrežij ter vsako drugo poseganje, ki krši mednarodno pravo;

- e) po potrebi zagotavljalna tehnično podporo posameznikom na terenu pri preprečevanju takih poskusov;
- f) še naprej zagovarjala ohranitev in krepitev modela večstranskega upravljanja svetovnega spleta¹⁴.

5. **Spodbujanje najboljših praks podjetij**

34. Podjetja na področju IKT imajo ključno vlogo pri zagotavljanju in omogočanju svobode izražanja, dostopa do informacij in zasebnosti v okviru spleta in telekomunikacij. Operaterji lahko v skladu z veljavnim pravnim okvirom sicer prosto ponujajo svoje storitve, vendar njihove odločitve neizogibno vplivajo na pravice uporabnikov njihovih storitev, zlasti če je operater prevladujoč v svojem sektorju. V vodilnih načelih ZN o podjetništvu in človekovih pravicah je zapisano, da morajo podjetja preučiti učinek svojih politik na človekove pravice ter čim bolj zmanjšati negativne učinke na pravico do svobodnega mnenja in izražanja ter druge človekove pravice.

EU bo:

- a) spodbujala mednarodne ukrepe za oblikovanje najboljših praks in spoštovanje človekovih pravic v zvezi z izvozom tehnologij, ki bi jih avtoritarni režimi lahko uporabili za nadzor ali cenzuro;
- b) spodbujala poznavanje in upoštevanje navodil EU o podjetništvu in človekovih pravicah za podjetja, dejavna na področju IKT¹⁵, ki jih je pripravila Evropska komisija na podlagi vodilnih načel ZN o podjetništvu in človekovih pravicah;
- c) ozaveščala sodnike, uradnike organov pregona, člane komisij za človekove pravice in oblikovalce politik po vsem svetu, da je treba spodbujati mednarodne standarde, tudi standarde za zaščito posrednikov pred dolžnostjo blokiranja spletnih vsebin brez ustreznega predhodnega postopka.

---

¹⁴ Kot je zapisano v sklepih Sveta iz junija 2013 o strategiji EU za kibernetično varnost.

¹⁵ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr-sme/csr-ict-hr-business_en.pdf.

6. Spodbujanje pravnih sprememb in praks za krepitev varstva podatkov in zasebnosti na spletu in drugje

35. Svetovni splet je s svojo globalno in odprto naravo prinesel nove načine za izmenjavo informacij in mnenj. Obveznosti držav na podlagi mednarodnega prava na področju človekovih pravic, zlasti pravica do svobodnega izražanja ter pravica do zasebnosti in varstva osebnih podatkov, veljajo v enaki meri tako na spletu kot drugje.
36. Pravica do svobodnega izražanja ter pravica do zasebnosti in varstva osebnih podatkov sta lahko kršeni zaradi nezakonitega ali samovoljnega nadzora, prestrezanja komunikacij ali zbiranja osebnih podatkov, zlasti če se ta dejanja izvajajo v velikem obsegu. Države morajo zagotoviti, da so kakršni koli ukrepi, sprejeti za zaščito določenih podatkov, ki so bili zbrani in obdelani v interesu nacionalne ali javne varnosti, skladni z njihovimi obveznostmi na podlagi mednarodnega prava na področju človekovih pravic.

EU bo:

- a) spodbujala ukrepe za varstvo pravice do zasebnosti in varstva podatkov; po potrebi bo tretje države pozvala, naj svojo zadevno nacionalno zakonodajo v zvezi s preglednostjo in sorazmernostjo dostopa oblasti do osebnih podatkov uskladijo z mednarodnim pravom na področju človekovih pravic, ter jim zagotovila tozadevno podporo;
- b) spodbujala in lajšala izmenjavo dobrih praks za zagotovitev, da zakonodaja in postopki držav v zvezi z nadzorom telekomunikacij ter prestrezanjem in zbiranjem osebnih podatkov temeljijo na načelih pravne države, da so vzpostavljeni mehanizmi neodvisnega in učinkovitega notranjega nadzora ter da so izpolnjene obveznosti na podlagi mednarodnega prava na področju človekovih pravic, vključno z načeli sorazmernosti in nujnosti;
- c) tako na dvostranski ravni kot v okviru večstranskih forumov spodbujala dialog o pravici do zasebnosti in varstva podatkov v digitalni dobi, da bi izboljšali sodelovanje in preglednost med državami v zvezi z vprašanji varnosti podatkov in ustreznih mednarodnih standardov na področju človekovih pravic.

C. Instrumenti

37. EU bo uporabljala vse ustrezne politične in zunanje finančne instrumente, da bi še naprej spodbujala in varovala svobodo mnenja in izražanja.

Politični dialogi in obiski na visoki ravni

38. EU bo v ustreznih političnih stikih na visoki ravni opozarjala na sistemska vprašanja in posamezne primere, povezane z varstvom svobode izražanja, ter pozivala partnerske države, naj izvedejo zakonske spremembe in tako zagotovijo spodbujanje in varstvo pravice do svobodnega mnenja in izražanja na spletu in drugje.
39. EU bo v političnih dialogih s partnerskimi državami po potrebi opozarjala na hude ali sistemske kršitve in omejitve pravice do svobodnega mnenja in izražanja na spletu in drugje. Partnerske države bo spodbujala, naj ratificirajo in začnejo izvajati ustrezne mednarodne in regionalne instrumente s področja človekovih pravic. Partnerske države bo spodbujala tudi, naj sodelujejo v posebnih postopkih ZN za človekove pravice, zlasti naj na obisk povabijo posebnega poročevalca za spodbujanje in varstvo pravice do svobodnega mnenja in izražanja, ter sprejmejo in izpolnijo priporočila ZN, tudi priporočila organov za spremljanje izvajanja sporazumov in tista iz rednega splošnega pregleda, po potrebi pa tudi priporočila Sveta Evrope in OVSE.
40. EU bo zagotovila, da so predstavniki njenih institucij in držav članic, ki obiskujejo tretje države, v celoti seznanjeni z razmerami glede svobode mnenja in izražanja na spletu in drugje. V okviru takšnih obiskov bodo v dialogih z lokalnimi sogovorniki po potrebi izpostavljene prednostne naloge in vprašanja, vključena v te smernice, organizirana pa bodo tudi srečanja z novinarji in drugimi medijskimi akterji ter zagovorniki človekovih pravic.

Spremljanje, ocenjevanje in poročanje v zvezi s svobodo izražanja

41. EU bo v okviru svojih misij v tretjih državah (delegacije EU, misije v okviru SVOP in veleposlaništva držav članic) in na svojem sedežu spremljala spoštovanje svobode mnenja in izražanja na spletu in drugje ter poročala o dogodkih, ki zbujejo skrb, tudi o posameznih primerih in sistemskih vprašanjih. Strategije za človekove pravice za posamezne države EU bi morale vključevati razdelek o svobodi mnenja in izražanja.
42. Poročila misij EU bodo obravnavana v zadevnih delovnih skupinah Sveta ter po potrebi v Političnem in varnostnem odboru (PVO), da bi se dogovorili o ustreznem odzivu.
43. EU bo v okviru svojih misij spodbujala in lajšala tesno in redno usklajevanje in posvetovanje z mednarodno in lokalno civilno družbo, zagovorniki človekovih pravic, lokalnimi in tujimi dopisniki, telesi ZN in regionalnimi organi, ki na terenu spremljajo razmere glede svobode mnenja in izražanja na spletu in drugje, pa tudi usklajevanje in posvetovanje med temi akterji. Po potrebi se bo poročalo tudi o posameznih primerih in ukrepalo v zvezi z njimi, če je ustrezno tudi z opazovanjem sodnih obravnav in obiski v zaporih.
44. Vodje misij EU in držav članic ali drugi ustrezni uradniki EU bodo po potrebi objavili članke in opravili intervjuje z lokalnimi medijskimi hišami, da bi tako varovali in spodbujali svobodo mnenja in izražanja v različnih državah.

Javne izjave in demarše

45. EU bo po potrebi izdala demarše ali javne izjave, tako preventivno kot v odziv na hude kršitve ali omejitve pravice do svobodnega mnenja in izražanja. Takšne kršitve so med drugim usmrtnitve, izvensodni poboji, prisilna izginotja, samovoljni pripori ali sojenja ter napadi na novinarje in druge medijske akterje, zagovornike človekovih pravic ali druge posameznike, ki uresničujejo svojo pravico do svobodnega mnenja in izražanja.

46. EU bo razmislila tudi o pripravi izjav v odziv na zakonodajne spremembe ali druge pomembne dogodke, ki negativno vplivajo na svobodo mnenja in izražanja, ter spodbujala najboljše prakse.

Finančni instrumenti

47. Vse ustrezne zunanje finančne instrumente EU bi bilo treba uporabiti za nadaljnje varstvo in spodbujanje svobode mnenja in izražanja na spletu in drugje, med drugim z zagotavljanjem podpore za vzpostavitev svobodnih, raznolikih in neodvisnih medijev. EU bo zlasti uporabljala evropski instrument za demokracijo in človekove pravice (EIDHR) ter njegov mehanizem dodeljevanja majhnih donacij, namenjenih kot pomoč posameznikom v neposredni nevarnosti. Po potrebi se bodo za spodbujanje svobode mnenja in izražanja v sodelovanju s partnerskimi državami uporabili tudi drugi geografski in tematski instrumenti financiranja EU.
48. ESZD in službe Komisije bodo nadgrajevale obstoječe ukrepe, kot je strategija stalne povezanosti, katerih namen je izpolniti zavezo EU, da bodo internet ter druge informacijske in komunikacijske tehnologije še naprej gonilo politične svobode, demokratičnega razvoja in gospodarske rasti.
49. ESZD in službe Evropske komisije si bodo v sodelovanju z državami članicami izmenjevale informacije o projektih, ki se financirajo v tretjih državah na področju svobode mnenja in izražanja, da bi omogočile boljše usklajevanje in učinkovito rabo virov.
50. Primere neupravičenega omejevanja svobode izražanja ter nasilja nad novinarji in drugimi medijskimi akterji bi morala EU upoštevati pri odločitvah o morebitni prekinitvi sodelovanja, zlasti finančne pomoči.
51. ESZD in službe Evropske komisije bodo v pomoč, ki jo nudijo pri volitvah, po potrebi vključile podporo za tiskane medije.

Javna diplomacija v večstranskih forumih

52. EU bo zagotovila, da bo vprašanje svobode izražanja še naprej pomembna tema v okviru ZN; v vseh ustreznih mednarodnih forumih si bo dejavno prizadevala za zagotovitev odločne medregionalne podpore za spodbujanje in varstvo svobode mnenja in izražanja na spletu in drugje, pri čemer bo podprla mandat posebnega poročevalca ZN za spodbujanje in varstvo pravice do svobodnega mnenja in izražanja ter tesno sodelovala s posebnimi poročevalci Afriške unije, Organizacije ameriških držav, OVSE in Organizacije islamskega sodelovanja s podobnim mandatom.
53. Pri tem se bo opirala na vsebino zadevnih resolucij ZN, kot so resolucija Generalne skupščine o varnosti novinarjev in vprašanju nekaznovanosti, resolucija Sveta ZN za človekove pravice o varnosti novinarjev, resolucija o spodbujanju, varstvu in uživanju človekovih pravic na spletu¹⁶ ter resolucija Generalne skupščine ZN o pravici do zasebnosti v digitalni dobi¹⁷, pa tudi na ustrezne ugotovitve organov ZN, ki spremljajo izvajanje sporazumov, in priporočila posebnih poročevalcev v tretjih državah. Podpirala in lajšala bo seznanjanje z *akcijskim načrtom ZN za varnost novinarjev in vprašanje nekaznovanosti* ter analizirala izkušnje, pridobljene pri njegovem izvajanju (med drugim zlasti v pilotnih državah).
54. Države članice EU bodo v okviru rednega splošnega pregleda, ki ga izvaja Svet ZN za človekove pravice, po potrebi opozarjale na svobodo izražanja. Po potrebi se bo spremljalo in podprlo izvajanje priporočil, ki jih je sprejela posamezna obravnavana država.
55. EU bo okrepila svoje sodelovanje z drugimi mednarodnimi in regionalnimi organizacijami in mehanizmi, vključno z ZN (zlasti Uradom visokega komisarja Združenih narodov za človekove pravice (OHCHR) in Organizacijo Združenih narodov za izobraževanje, znanost in kulturo (Unesco)), OVSE, Svetom Evrope ter drugimi donatorji ali subjekti, ki podpirajo svobodo mnenja in izražanja.

---

¹⁶ Resolucija Sveta za človekove pravice A/HRC/RES/20/8 z dne 16. julija 2012.

¹⁷ Resolucija Generalne skupščine ZN A/C.3/68/L.45, november 2013.

56. ESZD in službe Evropske komisije bi morale ob usklajevanju z državami članicami dejavno sodelovati v razpravah Foruma o upravljanju interneta in Svetovnega vrha o informacijski družbi ter v okviru teh razprav izpostavljati vidik človekovih pravic, se zavzemati za model večstranskega upravljanja in v sodelovanju s civilno družbo ozaveščati o vprašanjih svobode mnenja in izražanja.
57. EU bo dejavno podpirala mednarodne dneve, namenjene ozaveščanju o posameznih vprašanjih, kot so svetovni dan svobode tiska (3. maj), mednarodni dan za odpravo nekaznovanja kaznivih dejanj zoper novinarje (2. november), svetovni dan zoper spletno cenzuro (12. marec) in dan varstva podatkov (28. januar).
58. Opozarjala bo na pomen svobodnih, pluralnih in vzdržnih medijev ter pozivala k spoštovanju priporočil Sveta Evrope in Unesca o svobodi in pluralnosti medijev ter svobodi spleta.

Svoboda in pluralnost medijev v okviru širitvene politike EU

59. EU meni, da je svoboda izražanja prednostno področje za države kandidatke in morebitne kandidatke. Københavnska merila zajemajo vse elemente svobode izražanja in pluralnosti medijev, vse države, ki želijo pristopiti k Uniji, pa morajo izkazati verodostojno zavezanost svobodi izražanja, tj. razrešiti vse pomembne vidike (pravni, regulativni, sodni, tržni itd.), ki še vedno ovirajo svobodno izražanje.

60. ESZD in službe Komisije bodo ob usklajevanju z državami članicami spremljale nerešena vprašanja v zvezi s svobodo medijev na spletu in drugje ter v okviru predpristopnih političnih dialogov in letnih poročil o napredku dale smernice za nadaljnje ukrepe. Da bi omogočili dovolj časa za viden napredek, bi morali ta vprašanja obravnavati že v zgodnji fazi pristopnih pogajanj (poglavje 23). Posebno pozornost bi bilo treba nameniti boju proti nekaznovanosti v primerih nasilja nad novinarji ter vzpostavitvi pregledne tržne podlage za medijski sektor, vzpostaviti pa bi bilo treba tudi takšno pravosodje, ki bi zagotavljalo spoštovanje pravic posameznikov. EU bo tem državam z obsežno tehnično in finančno podporo (IPA II) pomagala pri reševanju teh vprašanj. Posebna pomoč bo namenjena krepitvi poklicnih združenj novinarjev in nevladnih organizacij, ki si prizadevajo za svobodo medijev.

Spodbujanje pravnega reda Sveta Evrope in OVSE

61. EU bo v odnosih s tretjimi državami, ki so članice obeh organizacij, spodbujala standarde Sveta Evrope in zaveze OVSE na področju svobode mnenja in izražanja; med drugim bo spodbujala sodelovanje z usmerjevalnim odborom za medije in informacijsko družbo, ki nadzoruje delo Sveta Evrope na področju medijev, informacijske družbe in varstva podatkov, ter pozivala k izvrševanju sodb Evropskega sodišča za človekove pravice (na podlagi člena 10 EKČP) in uporabi sodne prakse tega sodišča v nacionalnem sodstvu. Ohranjala bo tudi tesne stike s komisarjem za človekove pravice Sveta Evrope in še bolj povezovala skupne dejavnosti za spodbujanje svobode izražanja in krepitev varnosti novinarjev. Spodbujala bo svobodo mnenja in izražanja na spletu in drugje v okviru OVSE, pri čemer se bo oprla na že dane zaveze OVSE na tem področju in na ukrepe te organizacije za krepitev zaupanja v kibernetiko varnost, pa tudi na standarde v okviru drugih mednarodnih in regionalnih forumov.
62. Države članice, ESZD in službe Evropske komisije bodo razmislile, kako bi lahko še bolj okrepili zmogljivosti Sveta Evrope in predstavnika OVSE za svobodo medijev ter poglobili sodelovanje.

Trgovinski ukrepi

63. Države članice morajo zagotoviti ustrezno izvajanje Skupnega stališča Sveta 2008/944/SZVP, v katerem so opredeljeni skupni predpisi, ki urejajo nadzor nad izvozom vojaške tehnologije in opreme, vključene na seznam, določeno pa je tudi, da je treba pred izdajo dovoljenj za izvoz v posamezno namembno državo preveriti, kako slednja spoštuje človekove pravice.
64. EU bo zagotavljala strukturiran in dosleden pristop k nadzoru nad izvozom nekaterih občutljivih informacij in opreme IKT. Spodbujala bo tudi ukrepe na mednarodni ravni, s katerimi bi preprečevali prodajo tehnologije za opazovanje ali izvajanje cenzure avtoritarnim režimom, vključno s predložitvijo predlogov v okviru ključnih večstranskih dogovorov o nadzoru nad izvozom, kot je Wassenaarski sporazum.

Usposabljanje in tehnične izmenjave

65. ESZD bo v sodelovanju s Komisijo in državami članicami pripravila gradivo za usposabljanje osebja na terenu in na sedežu. To gradivo bo na voljo tudi državam članicam in institucijam EU. Usposabljanje bo praktično, njegov namen pa bo misije EU usposobiti za uporabo instrumentov EU za analizo in učinkovito poročanje, da bi lahko izpostavljale tematske prednostne naloge EU in se odzivale na kršitve.
66. EU bo v okviru programov izobraževanja in usposabljanja o človekovih pravicah v skladu z deklaracijo ZN o izobraževanju in usposabljanju v zvezi s človekovimi pravicami spodbujala ozaveščanje javnosti ter medijsko in spletno pismenost, ozaveščala pa bo tudi o pomenu takšne pismenosti za varno in odgovorno rabo interneta, zlasti za otroke in mlade.
67. EU bo spodbujala izvajanje navodil o podjetništvu in človekovih pravicah za podjetja, dejavna na področju IKT in telekomunikacij¹⁸, ki jih je pripravila Komisija na podlagi vodilnih načel ZN o podjetništvu in človekovih pravicah.

---

¹⁸ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/sustainable-business/files/csr-sme/csr-ict-hr-business_en.pdf

68. ESZD, službe Evropske komisije in države članice bodo razmislile o možnostih zagotavljanja tehnične pomoči in izmenjave dobrih praks s tretjimi državami, tudi glede zakonodajne reforme za okrepljeno varstvo svobode izražanja na spletu in drugje ter varnost novinarjev in drugih medijskih akterjev. V ta namen bodo potekali tudi dialogi in posvetovanja o človekovih pravicah s tretjimi državami.

Krepitev zmogljivosti

69. ESZD in Evropska komisija bosta ob usklajevanju z državami članicami podprli prizadevanja tretjih držav za vzpostavitev neoviranega in varnega dostopa do interneta in njegovo uporabo, ob hkratnem zagotavljanju odprtosti in spoštovanja človekovih pravic. Podpora, ki bo zagotavljana tudi v okviru EIDHR, bo namenjena krepitvi zmogljivosti zagovornikov človekovih pravic, novinarjev in drugih medijskih akterjev ter posameznikov, ki si prizadevajo za uresničevanje svobode izražanja in varne komunikacije na spletu in drugje.

III. IZVAJANJE IN OCENA

70. Delovna skupina Sveta za človekove pravice bo skupaj s svojo projektno skupino za svobodo izražanja podprla izvajanje teh smernic in k sodelovanju po potrebi pritegnila geografske delovne skupine Sveta. Pripravila bo dodatne smernice za ukrepanje za misije EU, zlasti v zvezi s sistemskimi vprašanji in posameznimi primeri. Po potrebi bo pripravila navodila o pristopu do ključnih vprašanj in aktualnih zadev.
71. Po treh letih bo ocenila izvajanje teh smernic, če je to ustrezno, in se pri tem posvetovala s civilno družbo, ustreznimi akademskimi strokovnjaki in predstavniki medijev. V posvetovanjih s civilno družbo bi morali sodelovati zagovorniki človekovih pravic, nevladne organizacije, tudi nacionalne in mednarodne organizacije za človekove pravice, poklicna združenja, zasebni sektor, mednarodni in regionalni organi za človekove pravice ter organizacije žensk.
72. V zvezi z izvajanjem, ocenjevanjem in pregledom teh smernic bodo potekale redne izmenjave mnenj z ustreznimi odbori, pododbori in delovnimi skupinami Evropskega parlamenta.

A. Primeri dejani, ki lahko kršijo pravico do svobodnega mnenja in izražanja ali ovirajo njeno uresničevanje

Napad na osebo zaradi uresničevanja svobode izražanja: usmrtitve, poboji, prisilna izginotja, mučenje ali samovoljni pripori novinarjev in drugih posameznikov, ker ti uresničujejo svobodo izražanja, pomenijo kršitev člena 19 Splošne deklaracije človekovih pravic in člena 19 MPDPP. Storilci takih dejanj so lahko tako državni kot nedržavni akterji.

Zakonodajne omejitve: vsako omejevanje svobode izražanja mora biti določeno z zakonom, temeljiti mora na mednarodnem pravu na področju človekovih pravic ter povsem izpolnjevati merili nujnosti in sorazmernosti.

Z nedosledno uporabo zakonodaje in njeno zlorabo bi lahko omejevali izražanje kritičnega mnenja in razprave o vprašanjih v javnem interesu ter ustvarjali ozračje strahu in samocenzure medijskih akterjev in širše javnosti. Samovoljni predpisi in zahteve za akreditacijo novinarjev, onemogočanje dostopa novinarjev, kazenskopravne ovire pri ustanavljanju ali delovanju medijskih hiš ter predpisi, ki omogočajo popolno ali delno predhodno ali naknadno cenzuro in prepoved določenih medijev, so primeri zakonodajnih omejitev svobode izražanja. Sem sodijo tudi zakoni, ki nalagajo neupravičeno visoke davke ali dajatve, ter gospodarske sankcije in tržne omejitve.

V spletnem okolju se cenzura običajno izraža v obliki zakonov, ki omogočajo popolno ali delno prepoved določenih spletnih strani. V nekaterih izjemnih okoliščinah države odredijo popoln odklop spletnega omrežja, s tem pa celotno državo ali regijo popolnoma osamijo od sveta. Pomembno je zagotoviti, da države ne bodo nalagale neupravičenih omejitev dostopa do informacij in njihovega prostega pretoka, ne glede na medij.

Zakoni o razžalitvi: novinarjem in drugim medijskim akterjem, pisateljem, umetnikom, političnim aktivistom in drugim zagovornikom človekovih pravic po vsem svetu se še vedno izrekajo zaporne kazni zaradi razžalitve. Zakoni o razžalitvi lahko zaradi strahu pred hudimi kazenskimi ali civilnopravnimi sankcijami spodbudijo tudi strogo samocenzuro. EU meni, da zakonov o razžalitvi ne bi smeli zlorabljeni za cenzuriranje izražanja kritičnega mnenja in razprav o vprašanjih v javnem interesu.

Neupravičeno sklicevanje na javno moralo, nacionalno varnost ali zaščito „nacionalnih vrednot“: mednarodno pravo na področju človekovih pravic ne dopušča omejevanja svobode izražanja le zaradi zaščite konceptov, kot so religije, kulture, miselne usmeritve, ideologije ali politične doktrine. Nekatere države se neupravičeno sklicujejo na javno moralo, da bi tako upravičile omejevanje pravice do svobodnega izražanja. Ženske in skupine žensk, ki javno obsojajo diskriminatorne verske prakse, so bile na primer žrtve hudega nadlegovanja in ustrahovanja s strani državnih in nedržavnih akterjev.

Nacionalna varnost: zaščita nacionalne varnosti se lahko zlorabi za omejevanje svobode izražanja. Države morajo zagotoviti, da so protiteroristični zakoni, zakoni o izdaji in podobne določbe v zvezi z nacionalno varnostjo (zakoni o državnih skrivnostih, zakoni o uporabi itd.) oblikovani in se uporabljajo v skladu z njihovimi obveznostmi po mednarodnem pravu na področju človekovih pravic.

Zakoni o blasfemiji: zakoni, ki kriminalizirajo blasfemijo, omejujejo svobodo izražanja verskih ali drugih prepričanj. Pogosto se uporabljajo za pregon, zlorabo ali ustrahovanje pripadnikov verskih in drugih manjšin ter lahko resno ogrožajo svobodo izražanja in svobodo veroizpovedi ali prepričanja. EU poziva k dekriminalizaciji takih dejanj in odločno nasprotuje uporabi smrtne kazni, fizičnega kaznovanja ali odvzema prostosti kot sankcije za blatenje. Še naprej bo sodelovala z organizacijami, ki si zavzemajo za odpravo zakonov o blasfemiji, in jih podpirala.

„**Sovražni govor**“: v mednarodnem pravu ni splošno sprejete opredelitve tega pojma. S tem izrazom navadno označujemo izražanje mnenja, s katerim zmerjamo, žalimo, ustrahujemo ali nadlegujemo posameznike ali skupine z določenimi lastnostmi oziroma spodbujamo k nasilju, sovraštvu ali diskriminaciji zoper te posameznike ali skupine. Po mednarodnem pravu morajo države prepovedati le najhujše oblike sovražnega govora, kot so zagovarjanje nacionalnega, rasnega ali verskega sovraštva, ki spodbuja diskriminacijo, sovražnost ali nasilje (člen 20(2) MPDPP in člen 4 Konvencije o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije). Oblasti zakonodaje o sovražnem govoru ne bi smele zlorabljati za odvrčanje javnosti od sodelovanja v legitimni demokratični razpravi o vprašanjih v splošnem interesu.

Sodna praksa ESČP razlikuje med dejanskim in resnim napeljevanjem k ekstremizmu na eni strani ter pravico posameznikov (tudi novinarjev in politikov), da prosto izrazijo svoja stališča, ki so lahko tudi „šokantna, žaljiva ali moteča“. V Okvirnem sklepu Sveta o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko-pravnimi sredstvi¹⁹ je v skladu s sodno prakso ESČP določeno, da bodo države članice kriminalizirale namerno javno spodbujanje k nasilju ali sovraštvu, pa tudi javno opravičevanje, zanikanje ali grobo zmanjševanje pomena nekaterih mednarodnih kaznivih dejanj, kadar je verjetno, da bo takšno ravnanje spodbudilo k nasilju ali sovraštvu.

Omejitve v zvezi s svobodo in pluralnostjo medijev: nezadostna svoboda in pluralnost medijev lahko ovira svobodno prejemanje in širjenje informacij, kar pa lahko zamaje tako zaupanje javnosti v medije kot samo uresničevanje demokracije. Nezadostna svoboda in pluralnost medijev poleg tega zmanjšuje zmožnost medijev, da delujejo kot javni nadzorniki in odgovorne silijo k prevzemanju odgovornosti. Opozoriti je treba tudi, da je svoboda izražanja tesno povezana s strukturo financiranja, ki omogoča dejansko neodvisnost zasebnih in javnih medijev.

---

¹⁹ <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2008:328:0055:0058:EN:PDF>.

Pravičen in neodvisen medijski trg je ključen za uresničevanje pravice do svobodnega izražanja. S sprejemanjem predpisov ne bi smeli oblikovati medijskega okolja, ki bi bilo po meri posameznih interesnih skupin ali predstavnikov oblasti in bi druge skupine ali stališča izključevalo iz javne razprave.

Pomanjkanje neodvisnosti regulativnih organov: neodvisnost regulativnih organov od vplivov oblasti je nujen predpogoj za delovanje svobodnih in neodvisnih medijev. Postopki predlaganja kandidatov in imenovanja vseh članov regulativnih organov bi morali upoštevati predpise, s katerimi se zagotavlja njihova neodvisnost in nepristranskost. Nacionalni regulativni organi ne bi smeli biti izpostavljeni neposrednemu političnemu vplivu, njihova naloga pa bi morala biti tudi varovanje človekovih pravic, vključno s svobodo izražanja.

Omejevanje interneta s strani ponudnikov: nikoli ne bi smeli blokirati, upočasnjevati, omejevati ali diskriminirati posameznih vsebin, aplikacij ali storitev, razen v zelo omejenih okoliščinah (tj. za izvedbo sodne odredbe ali zakonodajne določbe, npr. zaradi upoštevanja določb o pregonu zlorabe otrok²⁰, v primeru kritičnih težav z varnostjo omrežja, za preprečevanje neželenih komunikacij ali zmanjšanje izjemne preobremenjenosti). Sem sodijo tudi zloraba ter priložnostna ali diskriminatorna uporaba različnih zakonov (po načelu neobveznega sodelovanja), poseganje v zasebno upravljane spletne platforme ali aplikacije itd.

Tudi motenje brezžičnih signalov je način cenzure, ki posameznikom onemogoča uresničevanje pravice do svobodnega izražanja.

Omejevanje pravice dostopa do informacij: posebni poročevalec ZN za svobodo izražanja priporoča, da bi parlamenti sprejeli zakonodajo o dostopu do javnih informacij v skladu z mednarodno priznanimi načeli, in poudarja, da je preglednost javnih dejavnosti ključna za zaupanje državljanov v vseh demokratičnih družbah.

---

²⁰ Glej Izbirni protokol h Konvenciji o otrokovih pravicah glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije.

Omejevanje svobode izražanja zaradi varstva pravic intelektualne lastnine: blokiranje dostopa do spletnih strani zaradi varstva avtorskih pravic bi lahko pomenilo nesorazmerno omejevanje svobode mnenja in izražanja. Vsaka omejitev mora izpolnjevati vse tri pogoje iz točke 20 teh smernic.

Omejevanje pravice do zasebnosti in varstva podatkov: nezakonit nadzor nad komunikacijami in njihovo prestrezanje ter nezakonito zbiranje osebnih podatkov kršijo pravico do zasebnosti in svobode mnenja brez vmešavanja ter lahko povzročijo tudi omejevanje svobode izražanja.

Neupravičeno poseganje v zasebnost posameznika lahko neposredno in posredno omejuje svoboden razvoj in izmenjavo idej. Omejitve glede anonimnosti v komunikacijah bi lahko na primer žrtve vseh oblik nasilja zaradi strahu pred ponovno viktimizacijo odvrnile od tega, da bi te zlorabe prijavile. V zvezi s tem se člen 17 MPDPP sklicuje neposredno na varstvo pred vmešavanjem v „dopisovanje“, kar bi morali pojmovati kot vse oblike komunikacije, tako na spletu kot drugje.

Nezakonit ali samovoljni dostop oblasti ali zasebnih podjetij do osebnih podatkov lahko negativno vpliva na svobodo izražanja, saj bodo posamezniki verjetno manj uporabljali tehnologije elektronske komunikacije.

Nepopoln seznam mednarodnih norm, standardov, načel in virov v zvezi s svobodo mnenja in izražanja, na katere se EU lahko sklicuje ali jih uporabi v odnosih s tretjimi državami

1. Splošna deklaracija človekovih pravic

Člen 19: „Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja in izražanja, všteti pravico, da nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojega mišljenja, in pravico, da lahko vsak išče, sprejema in širi informacije in ideje s kakršnimikoli sredstvi in ne glede na meje.“

---

²¹ Te smernice temeljijo na mednarodnih in regionalnih standardih na področju svobode izražanja. Več držav ni podpisalo ali ratificiralo Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah ter drugih ključnih sporazumov v zvezi s človekovimi pravicami, zato standardi, razviti na podlagi teh sporazumov, zanje niso formalno zavezujoči. Sodna praksa mednarodnih in regionalnih organov na področju človekovih pravic ter nezavezujoči besedila oz. listine in drugi standardi so pokazatelj tega, kako se razlagajo mednarodna in ustavna jamstva za svobodo izražanja. Zato so jasen dokaz tega, kakšno je splošno razumevanje obsega in narave vseh mednarodnih jamstev za svobodo izražanja. Vsem državam dajejo tudi jasne smernice glede razlage jamstev za svobodo izražanja. Splošna deklaracija človekovih pravic se poleg tega praviloma šteje kot pravno zavezujoča po mednarodnem običajnem pravu.

2. Mednarodni pakt o državljanskih in političnih pravicah

Člen 19: „Nihče ne sme biti nadlegovan zaradi svojih mnenj. Vsakdo ima pravico do svobodnega izražanja; s to pravico je mišljeno svobodno iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na državne meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na katerikoli drug svobodno izbran način. Uveljavljanje svoboščin iz 2. točke tega člena obsega posebne dolžnosti in posebno odgovornost. Zato sme biti podvrženo določenim omejitvam, ki pa morajo biti izrecno določene z zakonom in potrebne: a) zaradi spoštovanja pravic in ugleda drugih; b) zaradi zaščite nacionalne varnosti ali javnega reda, javnega zdravja ali morale.“

Člen 18: „Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in veroizpovedi. Ta pravica vsebuje svobodo imeti ali sprejeti vero ali prepričanje po svoji izbiri in svobodo izražati svojo vero ali prepričanje posamično ali v skupnosti z drugimi, javno ali zasebno, z bogoslužjem, izpolnjevanjem verskih in ritualnih obredov in poučevanjem. Nihče ne sme biti prisiljen k nečemu, s čimer bi bila kršena njegova pravica imeti ali sprejeti vero ali prepričanje po lastni izbiri. Glede svobodnega izražanja vere ali prepričanja so dopustne le tiste omejitve, ki jih določa zakon, in so potrebne za zavarovanje javne varnosti, reda, zdravja ali morale, ali pa temeljnih pravic in svoboščin drugih. Države pogodbenice tega Pakta se zavezujejo spoštovati pravico staršev, oz. zakonitih skrbnikov, da svojim otrokom zagotovijo tisto versko in moralno vzgojo, ki je v skladu z njihovim lastnim prepričanjem.“

Člen 17: „Nikomur se ne sme nihče samovoljno ali nezakonito vmešavati v zasebno življenje, v družino, v stanovanje ali dopisovanje ali nezakonito napadati njegovo čast in ugled. Vsakdo ima pravico do zakonskega varstva pred takim vmešavanjem ali pred takimi napadi.“

Člen 20(2): Države morajo z zakonom prepovedati „vsako hujskanje k nacionalnemu, rasnemu ali verskemu sovraštvu, ki bi pomenilo spodbujanje k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju“.

3. Mednarodna konvencija o odpravi vseh oblik rasne diskriminacije

Člen 4: „Države pogodbenice te Konvencije obsojajo sleherno propagando in vse organizacije, ki temeljijo na idejah ali teorijah večvrednosti kake rase ali skupine oseb določene barve kože ali etničnega porekla, ali ki skušajo upravičevati ali večati rasno sovraštvo in rasno diskriminacijo v katerikoli obliki, ter se obvežejo uveljaviti takojšnje in učinkovite ukrepe z namenom, da z njimi izkoreninijo ščuvanje k diskriminaciji ali dejanja diskriminacije, in morajo v ta namen ob upoštevanju načel, vsebovanih v Splošni deklaraciji človekovih pravic ter pravic, posebej naštetih v 5. členu te Konvencije, med drugim: a) razglasiti za kaznivo dejanje sleherno širjenje idej, temelječih na rasni večvrednosti ali rasnem sovraštvu, ščuvanje k rasni diskriminaciji, kakor tudi vsa dejanja nasilja ali spodbujanja k takim dejanjem proti katerikoli rasi ali skupini ljudi druge barve kože ali drugega etničnega porekla, prav tako pa tudi dajanje sleherne pomoči za rasistične dejavnosti, med drugim dajanje finančne podpore zanje; b) razglasiti za protizakonite in prepovedati vse organizacije ter organizirano in sleherno drugo propagandno dejavnost, če te pospešujejo in spodbujajo rasno diskriminacijo, udeležbo v takih organizacijah ali dejavnostih pa razglasiti za kaznivo dejanje; c) ne dovoliti javnim organom ali javnim ustanovam, tako državnim kot krajevnim, da bi pospeševali ali spodbujali rasno diskriminacijo.“

4. **Konvencija o otrokovih pravicah**²²

Člen 13: „Otrok ima pravico do svobode izražanja; ta pravica zajema svobodno iskanje, sprejemanje in širjenje vsakovrstnih informacij in idej, ne glede na meje, v ustni, pisni, tiskani ali umetniški obliki ali na katerikoli drug način po otrokovi izbiri. Glede uveljavljanja te pravice so možne nekatere omejitve, vendar le take, ki jih predpisuje zakon in ki so potrebne a) zaradi spoštovanja pravic in ugleda drugih; ali b) zaradi zavarovanja državne varnosti ali javnega reda ali javnega zdravja ali morale.“

5. **Konvencija o preprečevanju in kaznovanju zločina genocida**

6. **Deklaracija ZN o izobraževanju in usposabljanju za človekove pravice**

7. **Deklaracija ZN o pravicah pripadnikov nacionalnih ali etničnih, verskih ali jezikovnih manjšin**

8. **Deklaracija ZN o pravicah avtohtonih prebivalcev (člen 16)**

9. **Posebni poročevalec ZN za spodbujanje in varstvo pravice do svobode mnenja in izražanja**

Urad posebnega poročevalca ZN o svobodi mnenja in izražanja je bil ustanovljen z resolucijo Komisije ZN za človekove pravice iz leta 1993²³.

10. **Akcijski načrt o preprečevanju hujskanja k nacionalnemu, rasnemu ali verskemu sovraštvu, ki bi pomenilo spodbujanje k diskriminaciji, sovražnosti ali nasilju, sprejet leta 2012 v Rabatu**

---

²² Pomembni so tudi člen 15 (o pravici do svobodnega združevanja in zbiranja), člen 16 (o okrepljenem varstvu pravice do mnenja) in člen 17 (o dostopu otrok do informacij in gradiv iz medijev).

²³ <http://www.ohchr.org/EN/ISSUES/FREEDOMOPINION/Pages/OpinionIndex.aspx>.

11. Unesco: izbrane deklaracije, sklepi in strateški dokumenti

- [Ustava Unesca](#) (člen I(2)(a) – 1945)
- [Deklaracija o spodbujanju neodvisnega in pluralističnega afriškega tiska iz Windhoek](#) (Namibija, 1991)
- [Resolucija Unesca št. 29 o obsodbi nasilja nad novinarji](#) (1997)
- [Deklaracija o podpori za medije v nasilnih konfliktih in državah v tranziciji iz Beograda](#)
- [Deklaracija o spodbujanju svobode izražanja, dostopa do informacij in opolnomočenja prebivalcev iz Maputa](#) (2008)
- [Deklaracija o svobodi obveščanja iz Brisbana: pravica vedeti](#) (2010)
- [Washingtonska deklaracija o medijih za 21. stoletje: nove meje, nove ovire](#) (2011)
- [Deklaracija o svobodi medijev in varnosti novinarjev iz Kartagine](#) (2012)
- [Unescov delovni načrt za varnost novinarjev in vprašanje nekaznovanosti](#) (2013)
- [Akcijski načrt ZN za varnost novinarjev in vprašanje nekaznovanosti](#) (2012)
- [Strategija za izvajanje akcijskega načrta ZN za varnost novinarjev in vprašanje nekaznovanosti v obdobju 2013–2014](#)
- [Deklaracija o varnem govoru iz San Joseja: varstvo svobode izražanja v vseh medijih](#) (2013)
- [10 let po prvem Svetovnem vrhu o informacijski družbi – končna izjava](#) (2013)

Instrumenti

- [Kazalniki razvoja medijev](#) (2006)
- [Kazalniki varnosti novinarjev](#) (2013)
- [Kazalniki za medije, ki upoštevajo vidik spola](#) (2012)
- [Nabor instrumentov v zvezi s svobodo izražanja](#) (2013)

Svoboda izražanja in s tem povezane pravice v okviru regionalnih instrumentov

12. Svet Evrope²⁴

- Evropska konvencija o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin

Člen 8 – Pravica do spoštovanja zasebnega in družinskega življenja

„Vsakdo ima pravico do spoštovanja njegovega zasebnega in družinskega življenja, doma in dopisovanja. Javna oblast se ne sme vmešavati v izvrševanje te pravice, razen če je to določeno z zakonom in nujno v demokratični družbi zaradi državne varnosti, javne varnosti ali ekonomske blaginje države, zato da se prepreči nered ali kaznivo dejanje, da se zavaruje zdravje ali morala, ali da se zavarujejo pravice in svoboščine drugih ljudi.“

²⁴ Instrumenti, konvencije, priporočila in deklaracije Sveta Evrope, tudi dokumenti parlamentarne skupščine Sveta Evrope, ki so še zlasti pomembni, so na voljo na naslovu: <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1835645>.

Člen 9 – Svoboda mišljenja, vesti in vere

„Vsakdo ima pravico do svobode mišljenja, vesti in vere. Ta pravica vključuje svobodo spremembe vere ali prepričanja ter svobodo, da človek bodisi sam ali skupaj z drugimi ter zasebno ali javno izraža svojo vero ali prepričanje, pri bogoslužju, pouku, praksi in verskih obredih. Svoboda izpovedovanja vere ali prepričanja se sme omejiti samo v primerih, ki jih določa zakon, in če je to v demokratični družbi nujno zaradi javne varnosti, za varovanje javnega reda, zdravja ali morale ali zaradi varstva pravic in svoboščin drugih ljudi.“

Člen 10 – Svoboda izražanja

„Vsakdo ima pravico do svobode izražanja. Ta pravica obsega svobodo mišljenja ter sprejemanja in sporočanja obvestil in idej brez vmešavanja javne oblasti in ne glede na meje. Ta člen ne preprečuje državam, da zahtevajo dovoljenje za delo radijskih, televizijskih in kinematografskih podjetij. Izvrševanje teh svoboščin vključuje tudi dolžnosti in odgovornosti in je zato lahko podrejeno obličnosti in pogojem, omejitvam ali kaznim, ki jih določa zakon in ki so nujne v demokratični družbi zaradi varnosti države, njene ozemeljske celovitosti, zaradi javne varnosti, preprečevanja neredov ali kaznivih dejanj, za varovanje zdravja ali morale, za varovanje ugleda ali pravic drugih ljudi, za preprečitev razkritja zaupnih informacij ali za varovanje avtoritete in nepristranskosti sodstva.“

Člen 17 – Prepoved zlorabe pravic

„Nobene določbe v tej Konvenciji ni mogoče razlagati tako, kot da vsebuje za katerokoli državo, skupino ali posameznika pravico do kakršnekoli dejavnosti ali dejanja, ki je usmerjeno h kršenju katerihkoli pravic ali svoboščin, ki so tu določene, ali k njihovem omejevanju v večjem obsegu, kot je določeno v tej Konvenciji.“

- **Konvencija o varstvu posameznikov glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov**
(Konvencija 108)

Člen 1: Predmet in namen. Namen te konvencije je zagotovitev na ozemlju vsake pogodbenice vsakemu posamezniku ne glede na državljanstvo in prebivališče spoštovanje njegovih pravic in temeljnih svoboščin in v tem okviru še posebej spoštovanje pravice do zasebnosti glede na avtomatsko obdelavo osebnih podatkov, ki se nanašajo nanj („zaščita podatkov“).

- **Okvirna konvencija za varstvo narodnih manjšin in Pojasnjevalno poročilo (člen 9)**
- **Evropska listina o regionalnih ali manjšinskih jezikih (člen 11 o javnih glasilih)**
- Svet Evrope trenutno pripravlja **standarde v zvezi z zaščito novinarjev**, tudi v smislu pozitivnih obveznosti držav članic. To je prednostna naloga trenutnega avstrijskega predsedstva Odbora ministrov Sveta Evrope, ki se pri tem opira na Resolucijo št. 3 z naslovom „Varnost novinarjev“, ki je bila pred kratkim sprejeta na konferenci ministrov Sveta Evrope za medije in informacijsko družbo 7. in 8. novembra 2013 v Beogradu²⁵.

---

²⁵ http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/Belgrade2013/Belgrade%20Ministerial%20Conference%20Texts%20Adopted_en.pdf.

- Unesco (višji uradniki) je pozval Svet Evrope, naj razmisli o tem, da bi varnost novinarjev uvrstili med pokazatelje stabilnosti oziroma nestabilnosti posamezne države. Nasilje nad novinarji je še zlasti izrazito v okolju, ki zatira svobodo izražanja, zato je lahko varnost novinarjev pomemben pokazatelj spoštovanja svobode izražanja in svobode medijev v določeni družbi²⁶.
- Svet Evrope si ob doslednem spoštovanju Mednarodnega pakta o državljanskih in političnih pravicah ter Evropske konvencije o človekovih pravicah prizadeva za svobodo na spletu; sprejel je strategijo o upravljanju interneta za obdobje 2012–2015, v kateri izpostavlja zavezo 47 držav članic, da ne bodo sprejemale ukrepov v škodo internetu, ter različne standarde o omejevanju in blokiranju, nevtralnosti spleta ter vidikih človekovih pravic pri delovanju različnih spletnih akterjev.
- Evropsko sodišče za človekove pravice je v svoji sodni praksi izpostavilo nekatere vidike, ki opisujejo sovražni govor: v primeru izjav, ki pomenijo sovražni govor in zanikajo temeljne vrednote Konvencije, je uporabilo člen 17 Konvencije (prepoved zlorabe pravic), v primerih izjav, ki kljub temu, da gre za sovražni govor, ne morejo spodbuditi temeljnih vrednot Konvencije, pa je uporabilo omejitve iz drugega odstavka člena 10 in člena 11 Konvencije²⁷.

²⁶ V zvezi s tem je Svet Evrope sprejel specifične standarde:

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=419411>

<https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1207243&Site=CM&BackColorInternet=9999CC&BackColorIntranet=FFB55&BackColorLogged=FFAC75>

[http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec\(1997\)020&expmem_EN.asp](http://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/media/doc/cm/rec(1997)020&expmem_EN.asp).

²⁷ Handyside proti Združenemu kraljestvu, 7. december 1976, Erbakan proti Turčiji, sodba z dne 6. julija 2006, Vona proti Madžarski, 9. julij 2013, Aksu proti Turčiji, 15. marec 2012 (veliki senat), Féret proti Belgiji, 16. julij 2009, Leroy proti Franciji, 2. oktober 2008, Jersild proti Danski, 23. september 1994, Hizb Ut-Tahrir in drugi proti Nemčiji, 19. junij 2012 (sklep o dopustnosti), Garaudy proti Franciji, sodba z dne 24. junija 2003.

- V **Priporočilu Odbora ministrov** državam članicam (CM/Rec (2011)7)²⁸ se pojavi novo široko pojmovanje medijev, ki zajema vse akterje, udeležene v produkciji in razširjanju vsebine, tudi informacij, analiz, komentarjev in mnenj, potencialno velikemu številu ljudi. Odbor ministrov priznava tudi, da se lahko za določene namene nekateri privilegiji, ki jih običajno priznavamo novinarjem, razširijo tudi na druge akterje, ki sicer niso formalno priznani kot mediji (npr. posamezni pisci blogov), pri čemer je treba upoštevati, v kolikšni meri lahko te akterje prištevamo k medijskemu okolju in kakšen je njihov prispevek k funkciji in vlogi medijev v demokratični družbi. Naj omenimo še Resolucijo št. 1 z naslovom „**Svoboda interneta**“, sprejeto na konferenci ministrov Sveta Evrope 7. in 8. novembra 2013 v Beogradu.

13. Organizacija za varnost in sodelovanje v Evropi (OVSE)

Pravni red OVSE vključuje več določb o svobodi izražanja, med drugim:

- **Listino Konference KVSE o človeški razsežnosti iz Københavna (1990):**

9. Sodelujoče države ponovno potrjujejo, da ima vsakdo pravico do svobodnega izražanja, v številni pravici do komunikacij. Ta pravica obsega svobodo mnenja ter sprejemanja in sporočanja informacij in idej brez vmešavanja javnih organov in ne glede na meje. Omejevanje uresničevanja te pravice je lahko določeno le z zakonom in skladno z mednarodnimi standardi. Zlasti ni dovoljeno omejevati dostopa do sredstev za reprodukcijo katerih koli dokumentov in njihove uporabe, vendar je treba hkrati spoštovati pravice v zvezi z intelektualno lastnino.

---

²⁸ <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1835645>.

- **Listina iz Budimpešte: Na poti k resničnemu partnerstvu v novi dobi (vrh voditeljev držav, 1994):**

36. Sodelujoče države ponovno poudarjajo, da je svoboda izražanja temeljna človekova pravica in osnovni element demokratične družbe. Neodvisni in pluralni mediji so zato nujni za svobodno in odprto družbo ter odgovorne sisteme vlad. Sodelujoče države so si kot svoje vodilno načelo zadale, da bodo varovale to pravico.

- **Sklep št. 633 Stalnega sveta OVSE, priložen Sklepu 12/04 z dvanajstega zasedanja Ministrskega sveta (Sofija, 2004):**

Ponovno potrjujemo pomen doslednega spoštovanja pravice do svobodnega mnenja in izražanja, ki vključuje svobodno iskanje, prejemanje in širjenje informacij; ta pravica je ključna za demokracijo, internet pa jo je še okrepil.

- **Smernice OVSE o uporabi manjšinskih jezikov na radiu in televiziji (2003)**
- Urad **predstavnika OVSE za svobodo medijev** ostaja edina medvladna institucija z mandatom varovati in spodbujati svobodo medijev v 57 državah članicah OVSE. Ustanovljen je bil leta 1997. Za predstavnico je bila marca 2010 imenovana Dunja Mijatović iz Bosne in Hercegovine²⁹.

14. Afriška unija

- [Afriška listina o človekovih pravicah in pravicah ljudstev](#)

Člen 9: Vsak posameznik ima pravico do informacij. Vsak posameznik ima pravico do izražanja in širjenja svojih mnenj v mejah zakona.

Posebna poročevalka za svobodo izražanja in dostop do informacij v Afriki je Faith Pansy Tlakula.

---

²⁹ <http://www.osce.org/fom/31230>.

15. Organizacija ameriških držav (OAS)

- [Ameriška konvencija o človekovih pravicah](#)

Člen 13: „Vsakdo ima pravico do svobode misli in izražanja. Ta pravica vključuje svobodo iskanja, sprejemanja in sporočanja vsakovrstnih informacij in idej ne glede na meje, tako ustno kot tudi pisno, s tiskom, v obliki umetnosti ali preko katerega koli medija po lastni izbiri. Uživanje pravice, določene v prejšnjem odstavku, ne sme biti podvrženo predhodni cenzuri, lahko pa je predmet poznejše civilne odgovornosti, ki jo izrecno določi zakon v obsegu, ki je potreben zaradi: (a) spoštovanja pravic ali ugleda drugih; ali (b) zaščite nacionalne varnosti, javnega reda ali javnega zdravja ali morale. Pravica do izražanja ne sme biti omejena s posrednimi metodami ali sredstvi, kot so zloraba državnega ali zasebnega nadzora nad tiskom, radiodifuzijo ali opremo, ki se uporablja za širjenje informacij, ali s katerimi koli drugimi sredstvi, katerih namen je ovirati sporočanje in širjenje idej in mnenj. Ne glede na določbe drugega odstavka tega člena so lahko javne razvedrilne vsebine v skladu z zakonom podvržene predhodni cenzuri, katere izključni namen je urejanje dostopa do njih zaradi moralne zaščite otrok in mladostnikov. Vsaka vojna propaganda in zagovarjanje nacionalnega, rasnega ali verskega sovraštva, ki predstavljata hujskanje k nezakonitemu nasilju ali drugim podobnim nezakonitim dejanjem zoper katero koli osebo ali skupino oseb na kakršni koli podlagi, vključno z raso, barvo kože, vero, jezikom ali nacionalnim poreklom, veljajo za kršitve, kaznive po zakonu.“

[Urad posebnega predstavnika OAS za svobodo izražanja](#) je oktobra 1997 ustanovila [Medameriška komisija za človekove pravice](#). Posebna poročevalka OAS je Catalina Botero.

16. Zveza držav jugovzhodne Azije (ASEAN)

- Deklaracija o človekovih pravicah³⁰:

Člen 23: Vsak ima pravico do svobodnega mnenja in izražanja, vključno s pravico do svojega mnenja brez vmešavanja ter pravico do iskanja, prejemanja in širjenja informacij, bodisi ustno ali pisno ali na kateri koli drug način po lastni izbiri.

Evropska unija:

- **Pogodba o delovanju Evropske unije**

Člen 16:

„1. Vsakdo ima pravico do varstva osebnih podatkov, ki se nanašajo nanj.

2. Evropski parlament in Svet po rednem zakonodajnem postopku določata pravila o varstvu fizičnih oseb pri obdelavi osebnih podatkov s strani institucij, organov, uradov in agencij Unije ter držav članic v okviru dejavnosti s področja uporabe prava Unije, in o prostem pretoku takih podatkov. Upoštevanje teh pravil nadzirajo neodvisni organi.

Pravila, sprejeta na podlagi tega člena, ne posegajo v posebna pravila iz člena 39 Pogodbe o Evropski uniji.“

- **Listina Evropske unije o temeljnih pravicah**

---

³⁰

[http://www.asean.org/news/asean-statement-communications/item/asean-human-rights-declaration.](http://www.asean.org/news/asean-statement-communications/item/asean-human-rights-declaration)

Člen 7: Spoštovanje zasebnega in družinskega življenja

„Vsakdo ima pravico do spoštovanja svojega zasebnega in družinskega življenja, stanovanja ter komunikacij.“

Člen 8: Varstvo osebnih podatkov

„Vsakdo ima pravico do varstva osebnih podatkov, ki se nanj nanašajo. Osebni podatki se morajo obdelovati pošteno, za določene namene in na podlagi privolitve prizadete osebe ali na drugi legitimni podlagi, določeni z zakonom. Vsakdo ima pravico dostopa do podatkov, zbranih o njem, in pravico zahtevati, da se ti podatki popravijo. Spoštovanje teh pravil nadzira neodvisen organ.“

Člen 10: Svoboda misli, vesti in vere

„Vsakdo ima pravico do svobode misli, vesti in vere. Ta pravica vključuje svobodo spreminjanja vere ali prepričanja ter svobodo izražanja svoje vere ali svojega prepričanja posamezno ali skupaj z drugimi, javno ali zasebno, pri bogoslužju, pouku, običajih in obredih. Pravica do ugovora vesti se prizna v skladu z nacionalnimi zakoni, ki urejajo uresničevanje te pravice.“

Člen 11: Svoboda izražanja in obveščanja

„Vsakdo ima pravico do svobode izražanja. Ta pravica vključuje svobodo mnenja ter sprejemanja in širjenja vesti ali idej brez vmešavanja javnih organov in ne glede na državne meje. Spoštujeta se svoboda in pluralnost medijev.“

Člen 22:

Kulturna, verska in jezikovna raznolikost

„Unija spoštuje kulturno, versko in jezikovno raznolikost.“

Instrumenti EU v zvezi s sovražnim govorom:

- **Okvirni Sklep 2008/913/PNZ o boju proti nekaterim oblikami in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko–pravnimi sredstvi**

Člen 1: Kazniva dejanja, povezana z rasizmom in ksenofobijo

„Vsaka država članica sprejme ukrepe, ki so potrebni za zagotovitev, da se kaznujejo naslednja namerna dejanja:

- a) javno spodbujanje k nasilju ali sovraštvu, usmerjenemu proti skupini ljudi, opredeljeni glede na raso, barvo kože, vero, poreklo ali nacionalno ali etnično pripadnost, ali proti članu te skupine;
- b) zagrešitev dejanja iz točke (a) z javnim razpošiljanjem ali razdeljevanjem letakov, slik ali drugega gradiva;
- c) javno opravičevanje, zanikanje ali grobo zmanjševanje pomena genocida, zločinov proti človeštvu in vojnih zločinov, kakor so opredeljeni v členih 6, 7 in 8 Statuta Mednarodnega kazenskega sodišča, ki so usmerjeni proti skupini ljudi, opredeljeni glede na raso, barvo kože, vero, poreklo ali nacionalno ali etnično pripadnost, ali proti članu te skupine, če so dejanja izvršena na način, ki lahko spodbudi nasilje ali sovraštvo proti tej skupini ljudi ali članu te skupine;
- d) javno opravičevanje, zanikanje ali grobo zmanjševanje pomena zločinov, opredeljenih v členu 6 Listine Mednarodnega vojaškega sodišča, ki je dodana Londonskemu sporazumu z dne 8. avgusta 1945, usmerjenih proti skupini ljudi, opredeljeni glede na raso, barvo kože, vero, poreklo ali nacionalno ali etnično pripadnost, ali proti članu te skupine, če so dejanja izvršena na način, ki lahko spodbudi nasilje ali sovraštvo proti tej skupini ljudi ali članu te skupine.“

Člen 7: „Ta okvirni sklep ne spreminja obveznosti, ki izhajajo iz spoštovanja temeljnih pravic in temeljnih pravnih načel iz člena 6 Pogodbe o Evropski uniji, vključno s svobodo izražanja in združevanja.“

- **Poročilo Komisije Evropskemu parlamentu in Svetu o izvajanju Okvirnega sklepa Sveta 2008/913/PNZ o boju proti nekaterim oblikam in izrazom rasizma in ksenofobije s kazensko-pravnimi sredstvi (COM (2014) 27 final)**

Instrumenti EU v zvezi z varstvom podatkov³¹:

- Direktiva Evropskega parlamenta in Sveta 95/46/ES z dne 24. oktobra 1995 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov

---

³¹ Komisija je 25. januarja 2012 predlagala celovito reformo predpisov EU za varstvo podatkov, da bi okrepila pravice posameznikov (zlasti pravice do zasebnosti na spletu), odgovorila na izzive globalizacije in novih tehnologij ter spodbudila digitalno gospodarstvo v Evropi. Pripravila je dva predloga: (1) predlog uredbe Evropskega parlamenta in Sveta o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov in o prostem pretoku takih podatkov (Splošna uredba o varstvu podatkov) (COM(2012) 11 final) ter (2) predlog direktive Evropskega parlamenta in Sveta o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov, ki jih pristojni organi obdelujejo za namene preprečevanja, preiskovanja, odkrivanja ali pregona kaznivih dejanj ali izvrševanja kazenskih sankcij, in o prostem pretoku takih podatkov (COM (2012) 10 final). Oba predloga sta trenutno v obravnavi v Svetu in Evropskem parlamentu (redni zakonodajni postopek).

- Okvirni sklep Sveta 2008/977/PNZ z dne 27. novembra 2008 o varstvu osebnih podatkov, ki se obdelujejo v okviru policijskega in pravosodnega sodelovanja v kazenskih zadevah
- Direktiva 2002/58/ES o obdelavi osebnih podatkov in varstvu zasebnosti na področju elektronskih komunikacij (kakor je bila spremenjena z Direktivo 2009/136/ES)

Uredba (ES) št. 45/2001 o varstvu posameznikov pri obdelavi osebnih podatkov v institucijah in organih Skupnosti in o prostem pretoku takih podatkov

